

vormen — na 1789 kon dat in Frankrijk niet anders — maar, gelijk bekend is, hij ontnam aan die vormen allen inhoud: van volksinvloed was bij hem geen sprake. Ook bekommerde hij zich niet in het minst om de nationale rechten der vreemde volkeren, die gedwongen waren zich aan zijn heerschappij te onderwerpen.

Despoot dus. Verlicht despoot? Hij was niet als de verlichte despoten der 18de eeuw door erfrecht tot den troon geroepen, integendeel hij was de „zoon der Revolutie”, „de ware, de eenige vertegenwoordiger des volks”, dat hem al zijn macht had overgedragen. Het verschil is echter niet zoo groot. Of hadden ook geen verlichte despoten er een eer in gesteld aan hun historischen titel dien van eersten dienaar hunner onderdanen toe te voegen, en plaatste Napoleon van zijn kant niet God en het volk als gezagsbronnen naast elkander, en zocht hij niet met de macht der kerk en de voorschriften van den bijbel zijn revolutietroon te schragen?

Verlicht despoot heeft hij zich getoond, toen hij in de wetgeving van Frankrijk verscheidene beginselen der Revolutie vastlegde. Eveneens door zijn vele maatregelen ter bevordering van de welvaart zijner onderdanen. De leus: „alles voor, niets door het volk”, veelal met betrekking tot de verlichte despoten aangehaald, moet van hem afkomstig zijn, en ook het eerste deel daarvan was bij hem heusch geen ijdele klank. Ook hierin stemt hij met de verlichte despoten overeen, dat hij zonder schroom de denkbeelden der Revolutie aan zijn despotische neigingen opoffert: hij schept een nieuwen adel, enforsch grijpt hij in in het economische leven, getuige het uitvaardigen van het continentale stelsel.

Verlicht despoot is hij ook in zijn verhouding tot godsdienst en kerk. Ofschoon volstrekt geen godsdienstige natuur, beseftte hij toch heel goed de waarde van den godsdienst voor de maatschappij. In het Katholicisme trok hem bijzonder aan de gecentraliseerde kerkinrichting. Een afzonderlijke Katholieke kerk voor Frankrijk heeft hij eigenlijk